

наслідків стресу. Такі результати показують, що студенти готові до професійної діяльності і здатні ефективно вирішувати поставлені завдання.

#### **Список використаних джерел:**

1. Аболин Л. М. Психологические механизмы эмоциональной устойчивости человека / Л. М. Аболина, Казань: изд-во КазГУ, 1987. – 264 с.
2. Варданян Б. Х. Механизмы регуляции эмоциональной устойчивости // Категории, принципы и методы психологии. Психические процессы. – М., 1993. – 543 с.
3. Лазарус Р. С. Теория стресса и психофизиологические исследования // Эмоциональный стресс Под ред. Л. Леви. – Л. : Медицина, 1970. – С. 178-208
4. Зеер Э. Ф. Психология профессии: Учебное пособие для студентов вузов / Э. Ф. Зеер. – М.: Академ проект: Екатеринбург, Деловая книга, 2003. – 336 с.
5. Горобец Т. Н. Стресс: сущность, функции, значение / Т. Н. Горобец // Мир психологии. – 2008. – № 4. – С. 45–54.
6. Корольчук М. С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах / М. С. Корольчук. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 580 с.
7. Крайнюк В. М. Психологія стресостійкості особистості: монографія / В. М. Крайнюк. – К.: Ніка-Центр, 2007. – 432 с.

**УДК 378.016:5-028.31**

***Ю. В. Тарасова,***

*канд. біол. наук, доцент кафедри зоології,  
біологічного моніторингу та охорони природи;*

***Т. В. Андрійчук,***

*канд. біол. наук, викладач кафедри зоології,  
біологічного моніторингу та охорони природи;*

***Д. А. Вискушенко,***

*канд. біол. наук, доцент кафедри зоології,  
біологічного моніторингу та охорони природи;*

***А. П. Вискушенко,***

*канд. біол. наук, доцент кафедри зоології,  
біологічного моніторингу та охорони природи*

*(Житомирський державний університет імені Івана Франка)*

### **ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН**

В умовах сьогочасної інтеграції України у світовий освітній простір особливої уваги набуває проблема професійного вдосконалення людини, яка має бути здатною здійснювати свою професійну діяльність на високому рівні. Потреба у формуванні і розвитку пізнавальної активності студентів у процесі їх підготовки як висококваліфікованих фахівців із вищою освітою аналізується і розглядається в низці ґрунтовних праць та наукових публікацій психологів (Б. Г. Ананьєва, Л. О. Богуша, Л. С. Виготського, В. В. Давидова, О. М. Леонтьєва, Г. І. Щукіна та ін.), філософів (М. К. Мамардашвілі та ін.), педагогів (А. А. Вербицького, А. К. Маркова, К. Д. Ушинського, І. Ф. Харламова та ін.).

**Актуальність дослідження.** Слід зазначити, що без опанування природничих наук неможливе цілісне усвідомлення природних, соціальних, психологічних процесів, що відбуваються у навколишньому світі та суспільстві, а також здійснення успішної професійної діяльності майбутніх фахівців. Вирішення цієї проблеми вимагає від студента вищого навчального закладу не тільки одержання знань із дисциплін освітньої програми, але і вміння використовувати ці знання у практичній діяльності [1]. Також задля

ефективної роботи студент має перетворитися з пасивного споживача знань на активного їх здобувача, який уміє виявити та сформулювати проблему, розробити засоби її розв'язання, досягти практичного результату, що неможливо без здійснення пізнавальної активності.

**Мета статті:** виокремити методи забезпечення розвитку пізнавальної активності студентів в умовах підготовки до фахової діяльності.

Пізнавальна активність студентів вищого навчального закладу в психології розглядається як цілеспрямоване поступове утворення особистості, що розвивається під впливом різноманітних факторів, які забезпечують орієнтацію на інтереси і потреби, особистісні уподобання і самостійну індивідуальну пізнавальну діяльність майбутнього фахівця [3]. Проблема вдосконалення професійної підготовки є однією з актуальних у контексті оволодіння студентами комплексом новітніх інноваційних засобів навчання. На сьогоднішній день використання інформаційних комп'ютерних технологій в освітній галузі є вимогою часу. Сучасна система професійної підготовки зазнає значних змін у бік формування вмінь студентів використовувати інформаційні комп'ютерні технології в своїй професійній діяльності. Засоби цих технологій також забезпечують обмін нормативною і науково-методичною інформацією, її збереження та опрацювання. Важливим також є той аспект, щоб використання інформаційних технологій було спрямовано на розвиток особистісних якостей і пізнавальної активності майбутніх фахівців, що сприяло б формуванню у них основних професійних умінь, формувало потреби до самостійного виконання завдань, сприйняттю і осмисленню нових технологій навчання, усвідомленню важливості самого процесу навчання і давало б можливості реалізовувати основні цілі навчання та професійної діяльності; задовольняти потреби студентів у вивченні дисциплін природничого циклу; формувати і розвивати у них активний, стійкий інтерес до досліджуваного предмета; спонукати студентів до прояву творчої активності і самостійності мислення в процесі вивчення, а згодом у професійній діяльності; стимулювати формування організованої цілеспрямованої навчально-пізнавальної активності, творчої професійної діяльності [3].

Формування вмінь використовувати засоби інформаційно-пошукових систем і баз даних повинно бути комплексним і спрямованим на практичні навички застосування сучасних інформаційних технологій із метою розвитку пізнавальної активності. Використання сучасних освітніх інноваційних технологій є обов'язковою умовою навчання сучасного студента, його інтелектуального, творчого, морального розвитку. У структурі використання в навчальному процесі комп'ютерних технологій існують такі складові: мотиваційний рівень (забезпечує адекватне уявлення про роль інформаційних технологій у сучасній освіті, розуміння важливості і завдань їх використання); цільовий (враховується чітка постановка цілей, розуміння особливостей використання цих технологій у процесі викладання саме природничих дисциплін); інформаційний (передбачає орієнтування в сучасних цифрових освітніх ресурсах, їх освітніх можливостей, психолого-педагогічних особливостей і способів використання); практичний (вміння працювати з різними електронними засобами навчання) [2].

До найбільш ефективних форм представлення матеріалу з дисциплін природничого циклу слід віднести мультимедійні презентації. Використання мультимедійних презентацій доцільно на будь-якому етапі вивчення певної теми. Презентація дозволяє представити навчальний матеріал як систему яскравих опорних образів, наповнених вичерпною структурованою інформацією у алгоритмічному порядку. При цій формі подання матеріалу використовуються різні канали сприйняття студентів, що дозволяє найефективніше закласти інформацію не тільки у фактографічному, але і в асоціативному вигляді в пам'яті студентів, завдяки чому створюються найкращі умови для засвоєння навіть найскладніших тем.

При викладанні основ природознавства та курсу зоології використовуються мультимедійні презентації, створені за допомогою сервісу Google Презентації та Microsoft

Power Point. За нашими спостереженнями подання навчального матеріалу у вигляді мультимедійної презентації скорочує час навчання, вивільняє ресурси фізичних сил та уваги студентів, дозволяє побудувати навчальний процес на основі психологічно коректних режимів функціонування уваги, пам'яті, розумової діяльності, побудови процесу навчання з позиції цілісності. Використання презентацій є доцільним на будь-якому занятті та етапі вивчення теми: під час пояснення нового матеріалу, закріплення, повторення, контролю.

При вивченні дисциплін природничого циклу принцип науковості реалізується гармонійним підбором завдань типу написання есе на задане проблемне питання або реферуванням наукової публікації. Ці процеси є засобами повторення, систематизації та контролю знань, а також дають змогу більш ефективно розв'язувати такі дидактичні завдання: посилення інтересу студентів до навчання, а також зацікавленості до навчальної дисципліни; забезпечення науковості навчання; розвиток пізнавальної активності та здібностей студентів; поглиблення здобутих знань; активізація самостійної роботи студентів. Окрім того самостійна робота формує навички опрацювання наукової літератури: вміння здійснювати науковий пошук із певної проблематики, працювати з сучасними електронними інформаційними носіями, а також уміння представляти інформацію – готувати реферати, доповіді тощо.

Контроль викладача за самостійною роботою допомагає студентам критично оцінювати свої успіхи в навчанні та помилки, ефективніше організовувати подальшу роботу, привчитися до її системності та регулярності. Зовнішній контроль за самостійною роботою з боку викладача поєднується із самоконтролем студента, в такому випадку викладач зосереджує увагу на консультуванні, наданні практичної допомоги тим студентам, що її потребують. Активізація самостійної роботи студентів при вивченні біологічних дисциплін має ряд переваг як для студентів, так і для викладачів; серед них треба відзначити підвищення мотивації навчальної роботи, стимулювання активності та творчості, систематичність роботи студентів упродовж семестру, об'єктивність оцінювання знань, заохочення студентів до відповідального ставлення до результату власного навчання.

**Висновки.** Найповнішим виявом активності студентів у пізнавальній діяльності є їхня ініціатива і самостійність. Саме від активності залежить становлення студента не тільки як особистості, але також як майбутнього висококваліфікованого фахівця. Встановлено, що використання сучасних інформаційних технологій та різних форм самостійної роботи має позитивний вплив на процес засвоєння навчального матеріалу та сприяє розвитку пізнавальної активності студентів.

#### **Список використаних джерел:**

1. Кайдалова Л. Г. Організація та контроль самостійної роботи студентів / Л. Г. Кайдалова // Проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – №1. – С. 67–70.
2. Орлов В. И. Активность и самостоятельность учащихся в обучении / В. И. Орлов // Специалист. – 2012. – №5. – С. 29-31.
3. Химинець В. О. Інноваційна освітня діяльність / В. О. Химинець. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 360 с.